

Strategija
„Atviras neįgaliesiems
universitetas“

Vilniaus universiteto Senatas 2017 m. spalio 24 d. patvirtino strategiją „Atviras negaliai universitetas“, strategijos parengimą iniciavo VU Bendruomenės vystymo skyrius.

Dėkojame prie strategijos „Atviras neįgaliesiems universitetas“ prisidėjusiems negalios ekspertams:

Bendruomenės reikalų prorektorei doc. Birutei Švedaitei-Sakalauskei, prof. Albinui Bagdonui (Filosofijos fakultetas), doc. Violetai Gevorgianienei (Filosofijos fakultetas), Matui Geležauskui (VU Filologijos fakultetas), dr. Vincui Grigui (VU biblioteka), Giedrei Matkenienei (Filologijos fakultetas), Julijai Daugėlaitei (VU Studentų atstovybė), Danguolei Dragūnienei (Vilniaus apskrities gestų vertėjų centras), Klementinai Gečaitėi (Lietuvos neįgaliųjų forumas), Ramunei Šidlauskaitei (Lietuvos žmonių su negalia sąjunga) bei VU Bendruomenės vystymo skyriaus komandai: Indrei Širvinskaitei, dr. Rūtai Ruolytei-Verschoore, Linai Garbenčiūtei, dr. Urtei Linai Orlovai

1. ĮVADAS

Visuotinė žmogaus teisė į mokslą yra užtikrinama Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (1948 m.). Asmeniui su negalia ji įtvirtinama 2010 m. Lietuvoje ratifikuotoje Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje (2006 m.) (toliau – Konvencija).

Konvencija žymi požiūrio į neįgalius asmenis pasikeitimą: nuo paramos, medicininio gydymo ir socialinės apsaugos „objektų“ prie teises turinčių ir jomis besinaudojančių „subjektų“, sugebančių savarankiškai priimti su jų gyvenimu susijusius sprendimus, aktyvių visuomenės narių. Konvencija įtvirtina visuotinį žmonių su negalia orumo pripažinimą, ji skirta plačiam asmenų su negalia ratui, įtvirtinant, kad pagrindinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis turi naudotis visi asmenys su bet kokia negalia.

Vadovaudamosi Konvencijos 24 str., ją ratifikavusios šalys užtikrina, kad neįgalieji turi galimybę įgyti bendrąjį aukštąjį išsilavinimą, profesinį mokymą, suaugusiųjų mokymą ir galimybę mokytis visą gyvenimą jų nediskriminuoja ir lygiai su kitais asmenimis.

2016 m. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komiteto pateiktose rekomendacijose Lietuvai Komitetas ragina pagerinti asmenų su negalia galimybes įgyti aukštąjį bei profesinį išsilavinimą bei užtikrinti tinkamų sąlygų pritaikymą aukštojo mokslo įstaigose.

Įgyvendindamas Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komiteto rekomendacijas bei siekdamas stebėti švietimo ir aukštojo mokslo teisės aktų įgyvendinimą, Vilniaus universitetas (toliau – Universitetas) nutarė įsipareigoti bei parengti planą Universiteto bendruomenės narių su negalia įtraukimui užtikrinti – Strategiją ir Veiklos planą „Atviras neįgaliesiems universitetas“.

Universitetas, remdamasis tarptautiniais žmogaus teisių ir negalios apibrėžimais bei užsienio universitetų praktika, prie negalių turinčių priskiria asmenis, turinčius ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis. Universitete prie studentų su negalia priskiriami ir studentai, turintys mokymosi sunkumų (disleksiją, diskalkuliją ir pan.), kurie lemia individualiuosius ugdymosi poreikius studijų procese. Taigi Universitete neįgaliaisiais laikomi ne vien tik tie studentai ir darbuotojai, kuriems oficialiai nustatytas darbingumo ar neįgalumo lygis, tačiau ir tie, kurie turi pagrįstų sunkumų ir poreikių, kylančių studijų proceso ar darbo kontekste.

Strategijos „Atviras neįgaliesiems universitetas“ (toliau – Strategija) tikslas – kurti sąlygas, kad Universitete galėtų studijuoti ir dirbti asme-

nys su negalia. Laukiami rezultatai – visuose Universiteto padaliniuose sudarytos galimybės studijuoti studentams su negalia, dėstytojais pasirenkant dirbti su studentais, turinčiais individualių poreikių, o Universitetas pasirenkęs įdarbinti darbuotojus su negalia.

Ši strategija parengta įgyvendinant Vilniaus universiteto 2015–2017 metų strateginio veiklos plano „Atviros ir atsakingos bendruomenės“ strateginės krypties vizinį projektą Nr. 4.7 „Pagalba specialiųjų poreikių turintiems Universiteto nariams“. Rengiant strategiją buvo remiamasi 2015–2016 metais vykdytų apklausų ir analizų duomenimis. Informacija apie kai kurių Universiteto padalinių aplinkos prieinamumą gauta iš Lietuvos žmonių su negalia sąjungos vykdomo projekto „Be slenksčių“ įvertinimų ir rekomendacijų.

Strategija ir Veiklos planas „Atviras neįgaliesiems universitetas“ (toliau – Veiklos planas) rengiami 2017–2020 metams.

2. PROBLEMINĖS SRITYS

Universiteto studijų proceso ir darbo sąlygų prieinamumo neįgaliesiems situacijos analizė, atlikta 2015–2016 mokslo metais, atskleidė kelias problemines sritis:

2.1. Trūksta įtraukto negalios aspekto normiuose Universiteto dokumentuose.

Studijų pasiekimų vertinimo tvarkoje yra nustatyta atsiskaitymų užduočių pritaikymo studentams su negalia tvarka, tačiau trūksta duomenų, kiek dėstytojų yra su ja susipažinę. Be to, šis dokumentas apima tik atsiskaitymų tvarkas, o ne visą studijų procesą. Tam, kad studentų su negalia poreikiai būtų įvertinami objektyviai, o studijų procesas pritaikomas kompleksiskai, būtina reglamentuoti studijų proceso pritaikymo neįgaliesiems organizavimo tvarką.

2.2. Sudėtinga identifikuoti studentus su negalia.

Universitetas nuo 2016 metų pradėjo kaupti duomenis apie studentus, kurių darbingumo lygis nėra nustatytas; kurių nustatytas darbingumo lygis didesnis nei 45 %; kurių nustatytas darbingumo lygis mažesnis nei 45 %, tačiau kurie nėra karto neteikė prašymo dėl finansinės paramos; bei turinčių individualiųjų ugdymosi poreikių (pvz., turinčių disleksiją ar patiriančių kitų mokymosi sunkumų). Nors šių studentų grupių aktyvinimas paskatino dalį studentų atskleisti savo poreikius, tačiau numanoma, jog didelė dalis studentų vis dar nesikreipia pagalbos. Dėl šios priežasties informacija apie studentus su negalia (ypač – mokymosi sunkumų patiriančius) yra fragmentuota. Susiduriama su iššūkiais užtikrinant studentų asmeninės informacijos konfidencialumą.

2.3. Trūksta informacijos apie darbuotojus turinčius negalią.

Trūksta informacijos apie darbuotojų su negalia patirtys, išskylančias problemas dėl jų poreikių, darbo vietų pritaikymą. Darbuotojai ne

visuomet yra linkę atskleisti savo negalią. Nėra reglamentuota darbo aplinkos pritaikymo pagal su negalia susijusius darbuotojo poreikius tvarka.

2.4. Ne visų studentų dėl negalios kylantys poreikiai yra pripažįstami.

Nors Universitete atsižvelgiama į studentų su judėjimo, regos ar klausos negalia poreikius, tačiau nėra atliepami daugelio studentų su nematomą negalia poreikiai – ypač studentų, kuriems nėra nustatytas darbingumo lygis. Šie studentai dažnai nėra laikomi neįgaliaisiais, todėl jų poreikiai nėra užtikrinami visiškai.

2.5. Nepakankamas aplinkos pritaikymas neįgaliesiems

Universiteto aplinka dar nėra visiškai prieinama asmenims su judėjimo negalia. Atliekant statybos ir remonto darbus ne visada konsultuojamasi su specialistais, ne visada laikomasi aplinkos neįgaliesiems pritaikymui keliamų reikalavimų. Trūksta visapusiškai pritaikytų bendrabučių kambarių, prieinamų maitinimo įstaigų Centrinuose rūmuose, kai kurių fakultetų aplinkos pritaikymo.

Universiteto internetinis tinklalapis dar nėra pritaikytas regos negalią turintiems asmenims.

2.6. Trūksta tikslinių paslaugų studentams su negalia

Trūksta tikslinių asistavimo paslaugų studentams su negalia teikimo galimybių (palydovų, konspektuotojų, gestų kalbos vertėjų paslaugų ir kt.).

2.7. Kompetencijų trūkumas studijų procese

Daugelis dėstytojų nėra pasirengę dirbti su neįgaliaisiais asmenimis, stokoja žinių apie skirtingų neįgalųjų poreikių užtikrinimą, tinkamų pritaikymo priemonių taikymą. Trūksta žinių apie

negalią visoje Universiteto bendruomenėje. Pasisaiko diskriminacijos dėl negalios atvejų tarp akademinio ir neakademinio personalo.

2.8. Per mažas studentų ir darbuotojų su negalia įsitraukimas į Universiteto bendruomenę.

Pasigendama aktyvaus studentų ir darbuotojų su negalia dalyvavimo Universiteto bendruomenės veiklose, ypač poreikių išsakymo interesų ir teisių gynimo kontekste.

2.9. Per mažas studentų su negalia dalyvavimas tarptautinėse mobilumo programose

Studentai su negalia, naudodamiesi programa Erasmus+, galėtų gauti papildomą paramą studijoms užsienyje, tačiau šia galimybe naudojami minimaliai. Trūksta dalijimosi gerąja patirtimi.

2.10. Trūksta informacijos apie gerąsias praktikas Universitete viešinimo

Universitete trūksta dėmesio gerųjų praktikų, susijusių su studijų proceso pritaikymu studentams su negalia, viešinimui. Skirtinguose padaliniuose gausu gerųjų praktikų, jos nėra pakankamai komunikuojamos platesniu kontekstu į išorę.

3.

PROBLEMŲ SPRENDIMO GAIRĖS

Įgyvendinant Strategiją ir Veiklos planą bus vadovaujama šiais principais:

- Sistemiškas dėl negalios kylančių poreikių studijų procese užtikrinimas;
- Tikslinių grupių aktyvinimas;
- Dialogo kūrimas tarp Universiteto akademinio ir neakademinio personalo, vadovybės ir studentų bei darbuotojų su negalia;
- Žinių apie negalią ir patirties gilinimas visoje Universiteto bendruomenėje.

Atlikus situacijos analizę buvo išskirti dešimt prioritetinių klausimų. Juos bus siekiama išspręsti 2017–2020 metais. Toliau glaustai pristatomos problemų sprendimo gairės.

3.1. Studijų proceso organizavimas

Keliami uždaviniai: įtvirtinti studijų proceso pritaikymui pagal individualiuosius studentų su negalia poreikius reikiamas tvarkas Universiteto norminiuose dokumentuose bei praktikoje; kurti konfidencialumo užtikrinimo sistemą; ištirti mokymosi sunkumų patiriančių studentų poreikius, skatinti studentus su negalia atsiskleisti Universitetui bei siekti jų poreikių užtikrinimo; siekti savanoriškų paslaugų Universiteto bendruomenėje organizavimo; skatinti studentus su negalia aktyviai reikšti savo poreikius.

3.2. Personalo kompetencijų ugdymas

Keliami uždaviniai: parengti šviečiamąją medžiagą, skirtą su negalios klausimais supažindinti visą Universiteto bendruomenę; vykdyti mokymus negalios tematika dėstytojams, taip pat neakademiniam personalui, siekiant gilinti žinias apie negalią ir ugdyti susijusias kompetencijas.

3.3. Gerų darbo sąlygų užtikrinimas darbuotojams su negalia

Keliami uždaviniai: atlikti Universiteto darbuotojų su negalia darbo sąlygų situacijos analizę; įvertinus analizės rezultatus, pritaikyti darbo vietas darbuotojams bei inicijuoti kitus reikiamus pokyčius; užtikrinti sąlygas asmenims su negalia lygiomis galimybėmis dalyvauti personalo atrankos procesuose.

3.4. Aplinkos pritaikymas

Keliami uždaviniai: siekti pritaikyti Universiteto aplinką judėjimo ir regos negalios asmenims; dalyvauti Universiteto padalinių aplinkos pritaikymo procesuose teikiant rekomendacijas; nuolat stebėti aplinkos pritaikymo kokybę, Universiteto bendruomenės nariams sudaryti galimybę pranešti apie problemą.

Pagal poreikį pritaikyti informacinę Universiteto erdvę regos ir klausos negalią turintiems asmenims.

3.5. Informacijos viešinimas ir komunikacija

Keliami uždaviniai: viešinti naujausią informaciją apie Universiteto aplinkos prieinamumą; užtikrinti informacijos sklaidą apie studijų proceso pritaikymo galimybes studentams, atvykstantiems studijuoti pagal tarptautines mainų programas; užmegzti ryšius su moksleiviais su negalia, bendradarbiauti su neįgaliųjų ir žmogaus teises ginančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis; tarp studentų su negalia skatinti lyderystę, atsiskleidimą, saviorganizaciją ir įsitraukimą.

4. DALYVAUJAN- ČIOS PUSĖS

Siekiant negalios klausimus integruoti į visą Universiteto darbo bei studijų proceso organizavimą, už šios Strategijos ir Veiksmų plano įgyvendinimą atsakingomis paskirtos ir / ar dalyvaus šios pusės:

Bendruomenės reikalų prorektorius, atsakingas už lygių galimybių politikos ir principų formavimą bei įgyvendinimo proceso koordinavimą Universitete;

Kancleris, atsakingas už Universiteto infrastruktūros pritaikymą, aptarnavimo paslaugų asmenims su negalia plėtojimą;

Bendruomenės vystymo skyrius, atsakingas už Universiteto bendruomenės narių su negalia poreikių stebėseną bei įtraukties planavimą, procedūrų, neįgalųjų socialinės integracijos programų ir priemonių kūrimą, analizę, jų įgyvendinimo Universiteto padaliniuose ir veiklose koordinavimą ir kontrolę. Taip pat už Strategijos ir Veiksmų plano kuravimą ir įgyvendinimą;

Studentų akademinį reikalų skyrius, atsakingas už studijų proceso pritaikymo ir susijusių naujų teisės aktų projektų parengimo arba jau galiojančių teisės aktų pakeitimo koordinavimą bei finansinės paramos studentams teikimo koordinavimą;

Studentų paslaugų ir karjeros skyrius, atsakingas už studentų akademinį ir karjeros konsultavimą;

Teisės departamentas, dalyvaujantis rengiant su negalia susijusius dokumentus;

Turto valdymo ir paslaugų centras, atsakingas už aptarnavimo paslaugų studentams ir darbuotojams su negalia vykdymą, įrangos, skirtos asmenims su negalia, valdymą ir priežiūrą, aplinkos pritaikymą;

Žmogiškųjų išteklių skyrius, atsakingas už lygių galimybių negalios pagrindu principų diegimą asmenų su negalia įdarbinimo procese, atvirumo negaliai kultūros puoselėjimą vykdant Universiteto darbuotojų ugdymo projektus ir, bendradarbiaujant su Bendruomenės vystymosi skyriumi ir kitais Universiteto padaliniais, darbo sąlygų pritaikymą su negalia susijusiems darbuotojų poreikiams;

Tarptautinių ryšių skyrius, koordinuojantis tarptautinių mainų programų sąlygomis dalinėms studijoms atvykstančių bei išvykstančių studentų su negalia paramos organizavimą;

Universiteto kamieniniai akademiniai padaliniai, atsakingi už studijų paslaugų teikimą, darbo ir studijų proceso pritaikymo studentams su negalia organizavimą;

Kontaktiniai asmenys padaliniuose, atsakingi už studentų su negalia kuravimą padaliniuose, pagalbos jiems organizavimą, tarpininkavimą tarp neįgalųjų reikalų koordinatoriaus, dėstytojų ir studentų;

Universiteto Studentų atstovybė, atsakinga už studentų su negalia interesų atstovavimą, pirmakursių kuratorių mokymus, studentams su negalia aktualios informacijos viešinimą bei švietėjiškos veiklos negalios klausimais inicijavimą ir vykdymą;

Studentai su negalia, neįgalųjų reikalų koordinatoriams arba kontaktiniams asmenims padaliniuose pranešantys apie dėl negalios atsiradusius poreikius bei teikiantys grįžtamąjį ryšį apie Universiteto teikiamų paslaugų kokybę, atliepančių individualiuosius poreikius studijų proceso metu;

Darbuotojai su negalia, neįgalųjų reikalų koordinatoriams pranešantys apie savo negalią, išsakantys savo poreikius bei teikiantys grįžtamąjį ryšį apie gaunamų paslaugų kokybę, atliepančių individualiuosius poreikius darbo metu;

Informacinių technologijų paslaugų centras, atsakingas už sprendimų, susijusių su informacinių technologijų pritaikymu ir prieinamumu bendruomenės nariams su negalia įgyvendinimą.

5. NUMATOMI REZULTATAI

Ši Strategija – ilgalaikis Universiteto įsipareigojimas nuosekliai ir sistemingai siekti prieinamų ir lygiaverčių studijų bei darbo sąlygų užtikrinimo asmenims su negalia. Vilniaus universitetas siekia tapti atviru neįgaliesiems universitetu. Svarbiausias laukiamas pokytis – tai lygių galimybių studijuoti / dirbti ir maksimalaus studijų / darbo prieinamumo užtikrinimas ir išlaikymas. Toliau pateikiami siekiami rezultatai pagal problemų sritis.

5.1. Studijų proceso organizavimas

Siekiamas rezultatas – studentams su negalia yra sudarytos galimybės individualizuoti studijų programas pagal poreikius, susijusius su negalia. Studentai su negalia atstovauja savo interesams bei aktyviai išreiškia jiems kylančius poreikius.

5.2. Personalo kompetencijų ugdymas

Siekiamas rezultatas – sukurta kompetencijų kėlimo sistema, kurioje gali dalyvauti Universiteto akademinis ir neakademinis personalas, siekiami pagilinti žinias apie studijų individualizavimo būdus pagal su negalia susijusius studentų poreikius.

5.3. Gerų darbo sąlygų užtikrinimas darbuotojams su negalia

Siekiamas rezultatas – reglamentuota galimybė pagal su negalia susijusius darbuotojo poreikius pritaikyti darbo vietas. Darbuotojai su negalia žino apie valstybės teikiamas lengvatas, aktyviai atstovauja savo interesams bei išreiškia jiems kylančius poreikius.

5.4. Aplinkos pritaikymas

Siekiamas rezultatas – parengtas infrastruktūros tobulinimo planas, jis nuosekliai įgyvendinamas.

5.5. Informacijos viešinimas ir komunikacija

Siekiamas rezultatas – atviro neįgaliesiems universiteto įvaizdžio įtvirtinimas išorinėje ir vidinėje komunikacijoje.

Dėl šio dokumento kopijos alternatyviu formatu, pavyzdžiui, padidintu šriftu ar Brailio raštu bei papildomos informacijos kreipkitės į VU neįgaliųjų reikalų koordinatorių el.p. bvs@cr.vu.lt

#atvirasVU